

INARIN KUNNAN ESIOPETUKSEN NYKYTILA
JA KEHITTÄMISTARPEET
KOULUTUKSEN ARVIOINTINEUVOSTON
KEHITTÄMISEHDOTUSTEN NÄKÖKULMASTA

Heli Portti

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO.....	2
TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	5
2 ESIOPETUS.....	7
2.1 Esiopetuksen lainsäädäntö	7
2.2 Esiopetussuunnitelma.....	8
2.3 Esiopetuksen pedagogiikka.....	12
2.4 Esiopetus Inarin kunnassa.....	12
3 ESIKOULULAINEN OPPIJANA	14
3.1 Lapsen sosiaalisesta kehityksestä ja vuorovaikutuksesta.....	14
3.2 Leikin roolista oppimisessa.....	15
3.3 Erityistä tukea tarvitsevat lapset.....	17
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1 Esiopetuksen laatutekijät.....	18
4.2 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	19
4.3 Opinnäytetyö prosessina	20
4.4 Tutkimusote	21
4.5 Aineiston hankinta	22
4.6 Laadullisen aineiston analyysi	24
4.7 Tutkimuksen luotettavuus.....	25
5 TUTKIMUSTULOKSET	27
5.1. Esiluokkien opettajien kysely	27
5.2 Integroidun esiopetusryhmän henkilöstön kysely	28
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	29
6.1 Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen linjaus Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
6.2 Esiopetuksen henkilöstön ammattitaito. Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
6.3 Lapsilähtöisyys.....	32
6.4 Esiopetuksen laatu ja verkostoituminen.....	34
7 POHDINTA	36
LÄHTEET.....	38
LIITTEET	43

Liite 1: Kyselylomakkeen saatekirje esiopettajille	43
Liite 2: Kysely esiluokanopettajille ja muulle esiopetuksen henkilöstölle	44
Liite 3: Kysely integroidun ryhmän henkilöstölle	46

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t):	Portti, Heli
Opinnäytetyön nimi:	INARIN KUNNAN ESIOPETUKSEN NYKYTILA JA KEHITTÄMISTARPEET KOULUTUKSEN ARVIOINTINEUVOSTON KEHITTÄMISEHDOTUSTEN NÄKÖKULMASTA
Sivuja (+liitteitä):	42 + 3
<p>Opinnäytetyö käsittelee Inarin kunnan esiopetuksen kehittämistarpeita suhteessa Opetus- ja kulttuuriministeriön suositukseen esiopetuksen järjestämisestä ja laadusta. Opinnäytetyössä tutkitaan, toteutuvatko Opetus- ja kulttuuriministeriön suositukset Inarin kunnan esiopetuksessa ja millaisia esiopetuksen kehittämisen haasteita esiopetuksen parissa toimivat kokevat työssään.</p> <p>Teoriapohjana opinnäytetyössäni käsitellään Inarin kunnan esiopetuksen nykyistä tilaa, valtakunnallisia suosituksia esiopetuksen järjestämisestä sekä esiopetuksen suunnittelussa huomionarvoisia seikkoja, kuten esiopetuksen pedagogiikkaa.</p> <p>Opinnäytetyön pääaineistona toimii Inarin kunnan esiopetusryhmien henkilöstölle toteutettu kysely, jota oma havainnointini tukee. Aineiston käsittely pohjaa laadullisen aineiston teoriasidonnaiseen sisällönanalyysiin, jossa aineistoa on lähestytty Opetus- ja kulttuuriministeriön suosituksiin pohjautuvalla teemoittelulla.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan Inarin kunnan esiopettajat ovat tyytyväisiä henkilöstön määrään ja melko tyytyväisiä henkilöstön pätevyyteen. Kehittämistoiveita nousi esiin koskien opetuksen lapsilähtöisyyttä, kunnan esiopetussuunnitelman päivitystä sekä esiopetuksen parissa työskentelevien yhteistyön eteenpäin viemistä.</p>	
<p>Asiasanat: esiopetus, laatu, esiopetuksen laatu, opetussuunnitelma, lapsilähtöisyys, arviointi</p>	

ABSTRACT**KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES**

Author:	Portti, Heli
Title:	Pre-school teacher's experiences of the implementation of the Education Evaluation Council's development proposals in Inari municipality
Pages (+Appendices):	42 + 3
<p>The thesis deals with Inari municipality's development needs in relation to the Ministry of Education and Culture's recommendation for the organization and the quality of pre-school education. This thesis examines, whether the recommendations for pre-school education are realized in Inari municipality.</p> <p>The theory of the thesis deals with Inari municipality's current status of pre-school education, national recommendations for the organization of pre-school education, as well as other matters related to the topic, such as pre-school pedagogy.</p> <p>Thesis principal dataset is a commissioned survey, filled out by pre-school teachers of Inari municipality. The processing of the material is based on qualitative content analysis in which the material is approached by the recommendations of the Ministry of Education and Culture.</p> <p>The results show that Inari municipality's pre-school teachers are satisfied with the number and qualifications of the personnel. Development ideas about a child-oriented approach, updating the local pre-school education plan, as well as the co-operation between the personnel working among pre-school education.</p>	
Keywords: pre-school, quality, quality of pre-school education, education plan, evaluation, child-oriented approach	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee Inarin kunnan esiopetuksen kehittämistarpeita suhteessa Opetus- ja kulttuuriministeriön suositukseen esiopetuksen järjestämisestä ja laadusta. Ehdotus opinnäytetyön aiheeseen tuli Inarin kunnan sivistysosaston johtajalta.

Lähdin kartoittamaan Inarin esiopetuksen kehittämistarpeita, koska tulossa oleva uusien valtakunnallisten ja kunnallisten esi-, perus- ja lisäopetuksen opetussuunnitelmatyö alkaa vuonna 2013. Opinnäytetyössäni halusin lisäksi pohtia myös muutostyön tarkoituksenmukaisuutta. Tehdäänkö uudistuksia uudistusten vuoksi vai tapahtuuko todellista eteenpäinmenoa? Mietin työssäni jäävätkö kehittämissuunnitelmat ja -ehdotukset paperille vai kulkevatko teoria ja käytäntö käsi kädessä esiopetuksen suunnittelussa? Opinnäytetyöni on tarkoitus toimia sytykkeenä kunnan esiopettajien väliselle vuoropuhelulle uuden esiopetussuunnitelman laatimisessa sekä mahdollisten valtakunnallisten opetussuunnitelman muutosten toteuttamisessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on vertailla Inarin kunnan esiopetuksen järjestämistä ja laatua Opetus- ja kulttuuriministeriön arviointiryhmän laatimiin esiopetuksen kehittämistarpeisiin ja – ehdotuksiin. Opinnäytetyössä tutkitaan, toteutuvatko Opetus- ja kulttuuriministeriön suositukset Inarin kunnan esiopetuksessa ja millaisia esiopetuksen kehittämisen haasteita esiopetuksen parissa toimivat kokevat työssään. Opinnäytetyössäni päällimmäiseksi kehittämishaasteeksi nousee kunnan esiopetuksen yhtenäistäminen ja sen tulisi tapahtua pedagogisen johdon ja kaikkien esiopettajien välisellä yhteistyöllä. Pohjois- ja inarinsaamenkielisten opetusryhmien mukanaolo yhteistyössä on tärkeää huomioida.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksenä toimii Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 61: Esiopetuksen laatu, joka perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon ja jonka keskeisinä arviointikohteina ovat: esiopetuksen saavutettavuus, tavoitteiden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, lasten kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytysten edistäminen sekä esiopetuksen oppimis- ja kasvuympäristön laatu.

(Hujala & Backlund–Smulter & Koivisto & Parkkinen & Sarakorpi & Suortti & Niemelä & Kuronen & Knubb–Manninen & Smeds–Nylund & Hietala & Korkeakoski 2012.)

Kehittämissuositusten lisäksi opinnäytetyön aineistona käytän Inarin kunnan esiopettajille sekä kuluvalle toimintakaudella toimivan integroidun erityisryhmän henkilökunnalle tekemiäni kyselyitä (liitteet 1,2). Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä esiopettajien kokemuksista Inarin kunnan esiopetusjärjestelyihin ja esiopetuksen laatuun liittyen. Aineiston käsittely pohjaa laadullisen aineiston teoriasidonnaiseen sisällönanalyysiin, jossa aineistoa on lähestytty Opetus- ja kulttuuriministeriön suosituksiin pohjautuvalla teemoittelulla. Raportoinnissa pohdin myös opinnäytetyön luotettavuutta ja sen merkitystä ammatilliselle kehitykselleni.

2 ESIOPETUS

Opinnäytetyöni kannalta tärkeitä teoreettisia viitekehyksiä ovat esiopetuksen lainsäädäntö, voimassa olevat linjaukset (esim. mikä on päivähoidon hallinnonala) ja käytännöt sekä 2016 voimaan astuvan valtakunnallisen opetussuunnitelman tuomat mahdolliset muutokset. Tässä kappaleessa olen käsitellyt esiopetuksen juridisia perusteita, esiopetuksen nykyisiä pedagogisia käytänteitä sekä Inarin kunnan esiopetuksen tämänhetkistä tilaa.

2.1 Esiopetuksen lainsäädäntö

Perusopetuslaki määrittelee, että esiopetuksella tarkoitetaan vuotta ennen oppivelvollisuuskäynnin järjestettyä varhaiskasvatustoimintaa. Tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. (Perusopetuslaki 1288/1999 2:1.4§).

Esiopetuksen järjestäminen kunnille on ollut pakollista vuoden 2001 elokuusta alkaen. Lain mukaan kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville lapsille maksutonta esiopetusta oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Esiopetukseen osallistumisesta päättää lapsen huoltaja. (Perusopetuslaki 1288/1999 2:1.4§) Esiopetusta voidaan järjestää esimerkiksi päiväkodeissa tai perusopetuksen kouluissa. Kunnalliseen esiopetukseen on osallistunut viime vuosina noin 96 % kuusivuotiaiden ikäluokasta ja noin 2/3 osaa esiopetuksesta järjestetään päiväkotien yhteydessä. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 19.)

Ajankohtaista esiopetuksen lainsäädännössä on tällä hetkellä selvitys siitä, tullaanko esiopetus muuttamaan velvoittavaksi. Velvoittava esiopetus tarkoittaisi käytännössä koko ikäluokan pakollista osallistumista kunnan järjestämään esiopetukseen. (Pihkala, 2013) Esiopetuksen velvoittavuudella pyrittäisiin takaamaan koko ikäluokalle yhteinen

ja tasavertainen edellytys osallistua pedagogisesti laadukkaaseen esiopetukseen. Tekeillä olevassa selvityksessä tutkitaan, mitkä tekijät vaikuttavat esiopetuspalveluiden käyttämättä jättämiseen, minkälaisia toimenpiteitä esiopetuksen velvoittavaksi muuttaminen vaatisi ja mitä hyötyjä muutoksella saavutettaisiin. Velvoittavuuden selvityksen lisäksi muina tärkeinä seikkoina uudessa hallitusohjelmassa pidetään perusopetuksen tavoitetason kasvua, eheän kasvatuksellisen jatkumon rakentamista päivähoiton varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä riittävän yhdenvertaisuuden takaamista lasten välillä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2013.)

2.2 Esiopetussuunnitelma

Valtakunnallinen esiopetussuunnitelma on normi, joka toimii kehyksenä kunnallisen opetussuunnitelman laadinnalle. Valtakunnallisen opetussuunnitelman päivittämisestä vastaa Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kunnallisissa opetussuunnitelmissa puolestaan tarkennetaan valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä ja niiden pohjalta luodaan toiminnallisia kokonaisuuksia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2000.)

Opetushallituksen mukaan kunnallisen opetussuunnitelman laatimisessa tulee ottaa huomioon kunnan omaleimaisuus ja siitä on käytävä ilmi muun muassa päiväkodin tai koulun toimintaympäristö ja sen antamat mahdollisuudet sekä kuvaus opetuksen toteuttamisesta ja tavoitteista. Opetussuunnitelman tulee ohjata opettajan suunnittelua ja toimia hänen työvälineenään. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010) Alueellisesta opetussuunnitelmasta tulisi olla luettavissa millaista esikoulua kyseisessä kunnassa, päiväkodissa tai koulussa halutaan käydä. (Hujala 2002, 20.)

Valtakunnallisen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2000 ja 2010 keskeiset laatutekijät voidaan tiivistää seuraaviin kokonaisuuksiin:

1. Oppimiskäsitys perustuu sosiokonstruktivismiin
2. Lapset otetaan huomioon yksilöinä ja persoonina, jolloin opetuksessa tuetaan

mm. lapsilähtöisyyden toteutumista, lapsen itsetuntemusta oppijana, minäkuvan vahvistamista sekä lasten kehitystason ja sukupuolten erityistarpeita.

3. Pedagogiikassa on tärkeää esimerkiksi kasvattajien yhteisvastuun toteutuminen, ohjaava kasvatusta, vuorovaikutteisuus ja itseohjautuvuuteen kannustaminen.
4. Eheyttämiseen kasvatuksessa pyritään muun muassa kokonaisuuksien avulla, lapsille merkityksellisten asioiden huomioon ottamisella, eheillä oppimisprosesseilla sekä neuvottelemalla tavoitteista lasten kanssa.
5. Työtapojen käytössä on tärkeää esimerkiksi leikinomaisuus, draamallisuus, kokeileminen, tutkiminen, osallistuminen ja monipuolisuus.
6. Oppimisympäristön järjestämisessä on tärkeää esimerkiksi esteettisyys, terveellisyys, rauhallisuus, avoimuus ja iloisuus.
7. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta kotien kanssa tehtävä yhteistyö ja luottamuksellinen yhteys ovat erittäin tärkeitä.

(Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 24.)

Koulutuksen arviointineuvosto on esiopetusta arvioidessaan havainnut, että uuden esiopetussuunnitelman pohjaksi tulisi entistä vahvemmin vakiinnuttaa lasten osaamisen kartoittaminen, jotta oppimisen tukeminen pohjautuisi entistä tietoisemmin kunkin lapsen kehitysvaiheeseen ja osaamishaasteisiin. (Esiopetuksen laatu, Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 99.) Valtakunnallisten sekä paikallisten esiopetussuunnitelmien haasteena tuleekin tulevaisuudessa olemaan kultaisen keskitien löytäminen aikuisjohtoisen tiedonvälittämisen sekä kokemukselliseen tiedon rakentamiseen pohjautuvan lapsilähtöisyyden välille. (Helenius & Korhonen 2008, 127.)

Edellä mainittu edellyttää opetusmenetelmien ja didaktisten vuorovaikutusmallien perusteellista uudistamista, mikä ei kuitenkaan konkretisoidu opetussuunnitelman perusteissa, vaan sen toteuttaminen on jätetty kuntatason opetussuunnitelman laatijoiden tehtäväksi. (Helenius & Korhonen 2008, 127.) Kun uutta esiopetussuunnitelmaa tullaan laatimaan kuntatasolla, tulisi kunnan pedagogisten johtajien varata esiopettajille riittävästi aikaa yhteiseen keskusteluun esiopetuksen opetusmenetelmistä ja oppimistavoitteiden lapsilähtöisestä toteuttamisesta sekä myös esiopetussuunnitelmaan laatimiseen vuoropuhelun pohjalta.

2.3 Esiopetuksen pedagogiikka

”*Pedagogiikalla* tarkoitetaan opettamisen teoriaa. Pedagogiikka terminä juontaa muinaiskreikan sanasta *paidagogos*, joka oli lapsia kouluun vieneen ja hakeneen orjan nimi. Vertauskuvallisesti voidaankin ajatella, että pedagogiikan idea on saattaa oppija oppimaan.” (Salovaara, 2004.)

Viime vuosina lapsilähtöisyyden pedagogiikka on ollut yksi varhaiskasvatuksen sisällöllisen kehittämisen ydinajatuksia. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2010 lapsilähtöiseen pedagogiikkaan liitettyä oppimiskäsitystä kuvataan kattavasti. Lapsilähtöisen pedagogiikan käsitteen katsotaan pitävän sisällään ajatuksen oppimisesta aktiivisena, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuvana päämääräsuuntautuneena prosessina, joka sisältää usein myös ongelmanratkaisua. Lapsilähtöisen pedagogiikan mukaan tietoa ei voi suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi rakentaa itse käsityksensä aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta. Lapsilähtöisyydestä puhuttaessa myös vertaisryhmän vuorovaikutustilanteiden katsotaan tärkeiksi oppimistilanteiksi. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 24-25.)

Myös Mikkola ja Nevalainen ovat tutkineen lapsilähtöisen pedagogiikan hyötyjä lasten opetuksessa. Heidän mukaansa kokemuksellisuus ja tiedon henkilökohtaisuus ovat lapsen oppimiselle tärkeämpää kuin aikuisen huolella rakentamat opetukselliset kokonaisuudet. Lapsen tapa oppia on kokonaisvaltaista ja pitkälti lapsen mielialoista ja omista kiinnostuksenkohteista riippuvaista. Jotta lapsi aidosti oppisi jotain uutta, tiedon tulee koskettaa ja puhutella. (Mikkola & Nevalainen 2010, 56 – 57.) Rusanen puolestaan lähestyy asiaa lapsen näkökulmasta. Hänen mukaansa pitkätkin opetustuokioiden, kuten huovutus, äitienpäivälahjan valmistelu ja retket, saattavat olla useiden lasten mielestä mielekkäitä. Lasten arvioissa oppitukioloita vastauksista kuitenkin harvoin välittyi voimakas innostus. Oppitukiolojen merkitys on paljolti siinä, että ne harjaannuttavat työskentelytaitoja, kuten kykyä kuunnella ohjeita ja toimia niiden mukaan. Vapaa leikki puolestaan kehittää erityisesti vuorovaikutustaitoja. (Rusanen 2008, 239.)

Valtakunnallinen esiopetuksen laadunarviointi osoittaa, ettei paljon puhuttu ja tutkittu lapsilähtöinen pedagogiikka kuitenkaan näy esiopetuksen arjessa riittävästi. Hujala & kumppanit nostavat julkaisussaan esille, että vaikka esiopettajat kertovat toimivansa lapsilähtöisesti ilmoittavat he kuitenkin käyttävänsä pääasiallisesti opettajajohtoista työskentelyä lapsiryhmän kanssa. (Esiopetuksen laatu, Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 98.) Myös Hakkarainen kuvaa teoreettisten opetussuunnitelmien ja käytännön esiopetuksen välillä havaittavissa olevaa ristiriitaisuutta: Opetussuunnitelmissa korostetaan lapsen oppimisen ja kehityksen kokonaisvaltaisuutta, mutta käytännössä oppimisessa ja esiopetuksessa ajaututaan spesifien kouluvalmiuksen harjoittelun korostamiseen. (Hakkarainen 2008, 109-110.)

Tämä teoreettisen esiopetuksen pedagogiikan sekä käytännön esiopetuksen välinen ristiriita ratkeaa Hujalan (2002, 37) mukaan esiopetuksesta vastaavien opettajien jatkuvalla ja aktiivisella työllä kehittämisellä sekä omaa työtään ohjaavan pedagogisen ajattelun tietoisella itsereflektoinnilla. Opetussuunnitelmien muuttuminen tietoisiksi ja tavoitteellisiksi toimintakäytänteiksi edellyttää, että esikouluopettaja tiedostaa lapsuuden oppimisen ja esiopetuksen teoreettisen perustan. (Hujalan 2002, 37.) Matka ihanteista käytäntöön edellyttää lapsikäsitteemme ja kasvatuskäsitteemme perusteellista tarkastelua. Erilaisten tietojen ja taitojen harjoittelun rinnalle pitäisi myös kasvatus- ja opetussuunnitelmissa nostaa lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen. Nykyisten pedagogisten käytänteiden vallitessa, lapsen minuuden vahvistaminen jätetään usein yksittäisen työntekijän henkilökohtaisten taitojen ja valintojen varaan. (Mikkola & Nivalainen 2010, 14-15.) Toisaalta esiopetusta ei myöskään voida rakentaa pelkän lapsilähtöisyyden periaatteen varaan, vaan toiminnalle tulee asettaa myös konkreettinen oppimistavoite. (Mikkola & Nivalainen 2010, 29.)

Tietoisuus vallitsevista esiopetuksen kasvatuksellisista periaatteista ja käsityksistä vaihtelee paljon. On kasvattajayhteisöjä, joissa arjen pedagogiikkaa on rakennettu pitkäjänteisesti ja sitoutuneesti yhdessä määriteltyjen arvojen ja kasvatustavoitteiden mukaisesti. Työyhteisöissä, joissa pedagogiikka on konkreettisesti määritelty ja työntekijät ymmärtävät millaisia tekoja heiltä arjessa odotetaan yhteisen linjan toteutumiseksi, työyhteisön toiminta on selkeää. Toiminnan painotuksina voivat olla esimerkiksi pienryhmätoiminta

ja pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen. Näissä työyhteisöissä henkilökunta on sitoutunut valittua pedagogiikkaa tukevan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 25.)

2.4 Esiopetus Inarin kunnassa

Kunnan kokoon ja väkilukuun nähden Inarin kunnassa toimii monta esiopetusryhmää. Vertailun vuoksi: naapurikunta Sodankylän väkiluku on 8806 (Sodankylän kunta, hakupäivä 20.9.2012). Siellä toimii seitsemän esiopetusryhmää, viisi sivukylillä ja 2 kirkonkylässä (Ollila 13.12.2012, sähköpostiviesti) Inarin kunnassa toimii yhdeksän esiopetusryhmää. Kunnan väkiluku on 6754 (Inarin kunta, hakupäivä 31.12.2012) Inarin kunnassa ryhmät sijoittuvat Inariin, Ivaloon, Saariselälle, Sevettijärvelle ja Törmäseen. Kaksi ryhmistä toimii päiväkodin tiloissa ja loput seitsemän koulun tiloissa. Esiopetusryhmien määrää selittää pitkien välimatkojen lisäksi kielivähemmistöt. Yhdessä ryhmässä opetuksielenä on inarinsaame ja yhdessä pohjoissaame.

Inarin kunnan esiopetusta antavien ryhmäkoot vaihtelevat todella paljon:

- 1 esikoululainen + opettaja
- 2 esikoululaista + 1 tokaluokkalainen + 3 kolmosluokkalaista + opettaja
- 3 esikoululaista + 2 ekaluokkalaista + 2 tokaluokkalaista + opettaja
- 4 esikoululaista + 1 ekaluokkalainen + 2 tokaluokkalaista + opettaja
- 5 esikoululaista + 9 ekaluokkalaista + 4 tokaluokkalaista + opettaja
- 11 esikoululaista + opettaja + 2 lastenhoitajaa + avustaja
- 13 esikoululaista + opettaja
- 14 esikoululaista + opettaja
- 5 esikoululaista + 5 tokaluokkalaista + opettaja

Yhtä lukuun ottamatta kaikki Inarin kunnan esiluokanopettajat olivat alan tutkinnon suorittaneita. Koulutukseltaan he olivat lastentarhanopettajia, luokanopettajia ja osalla oli molemmat tutkinnot.

Yhden kunnan sisällä saattaa olla sekä päiväkodissa että peruskoulussa järjestettyä esiopetusta. ”Toiminnassa, johon ei sovelleta päiväkotihoidon säädöksiä, lasten määrä suhteessa henkilöstön määrään voi olla kuinka suuri tahansa, henkilöstön koulutustaso matalaa ja alan osaaminen vähäistä. Kun esiopetusikäisten lasten tarvitsema päivähoito järjestetään päiväkotihoidon, sitä koskevat päiväkodin kelpoisuus- ja henkilöstörakennesäädökset sekä säädökset koulutetun henkilöstön ja lasten määrän suhteesta”, erityisasiantuntija Auli Setälä OAJ:tä huomauttaa. (Seretin, Leena 2012, 32.)

Esiopetuksen laatu – julkaisun tutkimuksessa opetuksesta noin 2/3 toteutuu päiväkotien ja noin 1/3 koulujen yhteydessä. Tutkimuksen mukaan ryhmien koko vaihtelee alle 5 lapsen ryhmistä yli 30 lapsen ryhmiin. Noin puolessa (47 %) esiopetuksen ryhmistä lasten määrä on 10–20 ja 39 %:ssa ryhmien koko oli 20 tai enemmän. Muut ryhmät olivat alle 10 lapsen ryhmiä. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 16.) Inarin kunnan esiopetusryhmät ovat kooltaan ihanteellisia, vain yhdysluokkien määrä sekä koko ja sitä kautta esiopetuksen laatu jää mietityttämään. Inarin kunnan sivistystoimen hallintosihteeriltä saamani tiedon mukaan kunnalliseen esiopetukseen osallistumisprosentti Inarin kunnassa on viime vuosina ollut 100 % (Kyrö 2012).

Inarin kunnassa toimii yksi erityistä tukea tarvitsevien lasten integroitu esiopetusryhmä, joka on toteutettu järjestämällä erityistä tukea tarvitsevien lasten erityisryhmä päiväkodin yhteyteen. Integroinnilla tarkoitetaan periaatetta, jonka mukaan erityistä tukea tarvitseva lapsi pyritään sijoittamaan ikäistensä joukkoon. Integrointi voidaan tehdä joko ryhmätasolla (erityisryhmä tavalliseen päiväkotiin/kouluun) tai yksilötasolla (erityistä tukea tarvitseva lapsi tavalliseen päivähoitoryhmään/koululuokkaan). (Heinämäki 2004, 13-14.)

Inarin kunnan esiopetussuunnitelmassa on huomioitu saamelainen kieli- ja kulttuurivähemmistö lainaamalla Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2010. Kuntatasoista suunnitelmaa saamenkielisten lasten esiopetuksesta ei ole tämän osalta tarkennettu vastaamaan Inarin kunnan ainutlaatuisia tarpeita. Toisaalta pohjoinen ulottuvuus näkyy luonnon merkityksen korostamisena. Inarin kunnan esiopetussuunnitelman keskeisissä

sisältöalueissa sanotaan seuraavasti: ”Lapsi kiinnostuu luonnosta ja saa käsityksen omasta riippuvuudestaan ja vastuustaan sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään monipuolisesti, nauttimaan ympäristön monimuotoisuudesta ja kauneudesta sekä tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksesta.” (Inarin kunnan esiopetussuunnitelma, 2011.)

Pohjois- ja inarinsaamenkielisten opetusryhmien mukanaolo yhteistyössä on tärkeää huomioida. Koska kunnassa välimatkoista ja kielivähemmistöistä johtuen on niin monta esiopetusryhmää, tulisi sinänsä erinomainen esiopetussuunnitelma mielestäni kirjoittaa enemmän auki, jotta käytännötyössä näkyvä lapsilähtöisyys näkyisi myös esiopetussuunnitelman tekstissä.

3 ESIKOULULAINEN OPPIJANA

Esiopetus voidaan katsoa osaksi sekä perusopetusta että varhaiskasvatusta (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 96). Näin ollen myös esikoululaisen asema varhaiskasvatuksellisten ja perusopetuksen luomien tavoitteiden ja haasteiden välissä on epäselvä. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa olen halunnut tuoda esiin esikoululaisen ikätason mukaisia kehityshaasteita ja korostaa esikoululaisen tarvetta leikkiin ja sekä turvalliseen oppimisympäristöön, jossa harjoitella erityisesti vuorovaikutustaitojaan.

3.1 Lapsen sosiaalisesta kehityksestä ja vuorovaikutuksesta

Perusopetukseen siirryttäessä lapsen sosiaalisten taitojen on oltava koulumaailmaan riittävät. Näiden taitojen kehittymiseen tarvittavat valmiudet lapsi saa varhaiskasvatuksen kautta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, hakupäivä 27.1.2013). Lapsen käytös hänen leikkiessään samanikäisten seurassa kertoo paljon hänen sosiaalisesta kehityksestään. (Rusanen 2008, 15.) Sosiaalisia suhdetaitoja lapset omaksuvat parhaiten aikuisten ohjauksella, vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.

Lapsuuden aikana vuorovaikutus muuttuu emotionaalisesta kontaktista yhteiseksi toiminnaksi ja keskusteluksi. Vuorovaikutustaitojen monimutkaistuminen mahdollistaa yhä monimutkaisempien tietojen ja taitojen omaksumisen. (Hakkarainen 2008, 15.)

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtävänä onkin mahdollistaa lapselle turvallinen tila kokeilla vuorovaikutuksen keinoja ja näin edistää lapsen kykyä uusien tietojen ja taitojen omaksumiseen. Hyvässä ohjauksessa lapset samaistuvat ryhmäänsä, heille kehittyy vastuu itsestä ja muista, samalla kehittyy taito huomioida muita ja kyky tunkea empatiaa. Hyvässä ryhmässä lapset uskaltavat tehdä aloitteita ja keksivät yhdessä tekemistä, jolloin aikuiselle jää aikaa havainnoida ja tarvittaessa ohjata lapsiryhmän tai sen jäsenten toimintaa. (Helenius 2008, 58-62.) Sosiaalisten taitojen lisäksi vertaisryhmään kuulumisen kautta lapsen oma minuus pääsee kehittymään. Ryhmän jäsenenä lapsi asettuu johonkin asemaan ja ottaa roolin ryhmässä. (Rusanen 2008, 15) Ryhmän aikuisen vastuulle jää ohjata ryhmädynamiikkaa niin, että ilmapiiri muodostuu suvaitsevaisiksi, sellaiseksi, jossa lapsella on mahdollisuus olla oma itsensä. Muiden ihmisten käsitys vahvistaa lapsen minäkuvaa ja onkin tärkeää, että hyvä lapsessa huomataan ääneen. (Suhonen 2006, 53.)

Kunnallista esiopetussuunnitelmaa laadittaessa tulisi pohtia esikoululaisen roolia päivähoito- ja koulumaailman välillä. Kun ryhmässä on erityisiä lapsia, jotka kaikki tulee kohdata esiopetuksessa yksilöinä, sekä vielä erityistä tukea tarvitsevia lapsia, kuinka tämä toteutuu pienen kunnan esiopetuksessa, sen suunnittelussa ja kehittämisessä?

3.2 Leikin roolista oppimisessa

Leikki kuuluu olennaisena osana kuusivuotiaan elämään ja sillä on merkittävä vaikutus muun muassa lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. (Kärkkäinen 2003, 17.) Lapset oppivat leikkiessään ja käyttävät leikkinsä aineksina kaikkea näkemäänsä, kuulemaansa ja kokemaansa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 20 - 21.) Leikin merkitys oppimisessa tunnustetaan myös Opetushallituksen Esiopetuksen opetus-

suunnitelman perusteissa (2000). Ohjeistuksessa kuitenkin keskitytään painottamaan leikkiä vain oppimisen välineenä, kun taas leikin merkitys monivaltaisena kehittäjänä jää korostamatta. (Kärkkäinen 2003, 35.)

Hakkarainen (2002, 10, 109) pitääkin esiopetuksen suunnittelun yleisimpänä ongelmana leikin todellisen merkityksen aliarviointia. Leikin mahdollisuuksia ja roolia kehitystekijänä ei korosteta, sillä leikin kautta saadut oppimistulokset eivät vastaa koulun arviointikriteerejä. Leikki ei sinällään tuota koulumaailmassa odotettua selkeää tulosta, mutta se antaa lapselle keinoja suhtautua todellisuuteen, antaa asioille merkityksiä ja toimia luovasti. Opetushallituksen asiakirja, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000), ei avaa leikkiä kehitystekijänä eikä lapsen keskeisenä toiminnan muotona, eikä näin ollen myöskään ohjaa aktiivisesti leikkipedagogiikan käyttöön esiopetuksessa.

Itsenäisen leikin lisäksi myös roolileikeillä on suuri vaikutus lasten keskinäisiin suhteisiin. Ryhmässä nousee aina suosioon lapsi, joka on hyvä leikkijä. Jos taas lapsella ei ole leikkitaitoja, jää hän helposti yksin. Usein myös puhevaikeudet ilmenevät puutteina leikkitaidoissa. (Helenius 2008, 65.) Kun lapsi ei leiki, on aikuisten tehtävä ohjata ja opastaa lasta leikin maailmaan rakentamalla hänelle turvallinen fyysinen ja psyykinen ympäristö, jossa hän voi opetella leikkimään. (Helenius & Suhonen 2006, 74.)

Leikkiin opastamisen lisäksi ryhmän aikuisen tehtävä on havainnoida lapsiryhmää ja sen keskinäistä vuorovaikutusta. Aikuisten tulee huomata mahdolliset alistussuhteet sekä keskinäisessä vuorovaikutuksessa esiin tulevat pelon ja pettymyksen tunteet ja käsitellä niitä lasten kanssa. (Rusanen 2008, 274 - 276) Leikin avulla lapset yrittävät ymmärtää ja kokea, millä on merkitystä ja mikä on mielekästä heidän elämässään ja elinympäristössään. Jos leikissä esille nousevat tunteet jäävät käsittelemättä, voivat ne heijastua myöhemmin lapsen kehitykseen sekä oppimiseen. (Hakkarainen 2008, 99 – 100.)

3.3 Erityistä tukea tarvitsevat lapset

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaan termiä erityistä tukea tarvitseva lapsi voidaan käyttää, kun lapsi tarvitsee tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen tai tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla. Tuen tarve voi syntyä myös tilanteessa, jossa lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään. (Määttä & Rantala 2010, 103.) Opinnäytetyöni teoriaosuuteen olen halunnut sisällyttää tietoa erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetuksesta, sillä kyselyyn vastanneista esiluokanopettajista kolme seitsemästä kertoi esiopetusryhmässään olevan erityistä tukea tarvitsevia lapsia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostuu päivittäisen toiminnan merkitys erityislapsen tukemisessa. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä on tärkeä muistaa, että vain erityistä kehittämällä ei voida vastata tuen tarpeisiin, vaan tarvitaan vahvaa perusosaamista ja laadukasta varhaiskasvatusta jokaisen lapsen tueksi. Kun pyritään pitämään huolta erityispedagogisen osaamisen lisäämisestä varhaiskasvatuksessa, tulee arvioida ja kehittää päivittäistä perusosaamista erityisen tuen vahvistamiseksi. Kasvavien haasteiden edessä on irrottauduttava ajatuksesta, että tukea järjestää vain erityiselle osaamiselle nimetty henkilö. (Heinämäki 2004, 16–17.) Heinämän mukaan erityisen tuen järjestäminen osaksi varhaiskasvatuspalveluita edellyttää koko henkilöstöltä jatkuvaa uusien asioiden omaksumista. (Heinämäki 2004, 69.)

Kunnallisella toiminnan tasolla erityistä tukea tarvitsevien lasten huomiointi vaatii riittävää henkilöstöä sekä tarkoituksenmukaisia ryhmien rakenteita. Joustavien varhaiskasvatus-/opetusryhmien muodostaminen mahdollistaa pienryhmien käyttämisen tarpeen mukaan esimerkiksi eri toimintavuosina. (Heinämäki 2004, 67.) Tämä on haaste erityisesti pienten kuntien kohdalla. Pitäisi olla riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa (erityisopettajat, opettajat, avustajat), mutta ei ole resursseja palkata riittävästi pysyvää ammattitaitoista henkilökuntaa. Henkilökunta palkataan usein vasta, kun lopullinen tarve varmistuu ja silloin voidaan olla jo tilanteessa, että ammattitaitoiset ovat lähteneet pysyvän työn perässä johonkin muualle.

Yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja tukitoimien suunnittelussa asiantuntijan arvio lapsen tuen tarpeesta on tärkeässä roolissa. Vaikka lausunto ei aina takaa tukitoimia, antaa keskustelulle pohjan sen merkitys on ensi sijassa tuen tarpeiden ja lapsen tarvitsemien tukitoimien arvioinnissa. (Heinämäki 2004, 26–27.) Lausunnoilla on myös taloudellista merkitystä; kun oppilas opetustoimessa nimetään erityisoppilaaksi se vaikuttaa kunnan kyseisestä oppilaasta saama valtionosuus kasvaa. (Heinämäki 2004, 43.) On tärkeää muistaa, että kuntouttavan tahon ohjeet arkityössä vastaanottaa usein avustaja. Avustajan koulutus ja sitoutuminen tehtävään ovat merkityksellisiä toiminnasta saatavan hyödyn näkökulmasta. (Heinämäki 2004, 79.) Myös kasvatuskumppanuus rakentuu usein pitkälti avustajan ja erityistä tukea tarvitsevan lapsen huoltajien väliselle vuorovaikutukselle.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Esiopetuksen laatutekijät

Käytän opinnäytetyössäni keskeisenä lähteenä ja teettämäni kyselyn vastausten vertailukohteena Koulutuksen arviointineuvoston julkaisua 61: Esiopetuksen laatu, joka perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon esiopetuksen laadun selvittämisestä. Julkaisun keskeisinä arviointikohteina ovat: esiopetuksen saavutettavuus, tavoitteiden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, lasten kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytysten edistäminen sekä esiopetuksen oppimis- ja kasvuympäristön laatu. (Hujala & Backlund–Smulter & Koivisto & Parkkinen & Sarakorpi & Suortti & Niemelä & Kuronen & Knubb–Manninen & Smeds–Nylund & Hietala & Korkeakoski 2012.)

Edellä mainitussa tutkimuksessa tietoa on kerätty niiltä kuntien toimijoilta, jotka ovat mukana tavalla tai toisella esiopetuksen järjestämisessä. Kysely lähetettiin esiopetuksen johtaville viranhaltijoille, lautakuntien puheenjohtajille, päiväkotien johtajille ja perusopetuksen rehtoreille ja esiopetuksen opettajille sekä lasten huoltajille. Kyselyn tuloksia täydennettiin haastatteluin, havainnoinnein sekä kuulemistilaisuudessa.

(Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 10.)

Moninaisen aineistonsa avulla arviointiryhmä päätyi kirjaamaan raporttiinsa yhdeksän keskeistä esiopetuksen kehittämistarvetta ja -ehdotusta. Niiden perustelut on kattavasti esitelty julkaisun raportoinnissa ja ne koskevat yleisesti kansallisen, paikallisen ja yksikkötason esiopetuksen kehittämistä. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 15.) Nämä kehittämisehdotukset nousevat opinnäytetyössäni esille johtopäätösosuuksessa, jossa pyrin yhdistämään Inarin kunnan esiopettajien esille nostamat kehitystarpeet valtakunnallisiin Koulutuksen arviointineuvoston esittämiin kehittämisehdotuksiin. Uskon, että löytämäni yhtenäisyydet ja mahdolliset eroavaisuudet auttavat Inarin kunnan esiopetussuunnitelman parissa työskentelevää työryhmää kehittämään uutta esiopetussuunnitelmaa sekä suhteessa kunnallisiin kehittämistarpeisiin, että tuleviin valtakunnallisiin esiopetuksen pedagogiikan ja laadun linjauksiin.

4.2 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Uusien valtakunnallisten ja kunnallisten esi-, perus- ja lisäopetuksen opetussuunnitelmatyö alkaa vuonna 2013. Kuntatasolla nyt on aika tarttua esitettyihin kehityshaasteisiin ja luoda pohja esiopetuksen laadun kehittämistyölle. Inarin kunnassa esiopetus siirtyi vuoden 2013 alusta sivistystoimen alaisuuteen, joten haasteena on laadunkehittämistyön rinnalla esiopetuksen yhtenäistäminen kunnan alueella. Muina erityisinä haasteena Inarissa tulevat myös jatkossa olemaan välimatkoista ja kielivähemmistöistä johtuva esiopetusryhmien suuri määrä.

Tämä opinnäytetyö on keskustelunavaus, jonka pohjalta esiluokanopettajien olisi mahdollista käynnistää vuoropuhelu esitetystä kehittämisehdotuksista ja luoda Inarin kuntaan esiopetussuunnitelma, joka toimii opettajan oppaana käytännön opetustyössä. Opinnäytetyössäni vertaan esiluokanopettajien kyselyissä esille nousseita ongelmia, kehittämisehdotuksiin. Opinnäytetyötä ohjaavina tutkimuskysymyksinä ovat: Millä tasolla opetusministeriön kehitysehdotukset täyttyvät Inarin kunnassa? Tuntevatko esi-

luokanopettajat oman ja työtovereidensa ammattitaidon riittäväksi? Kokevatko esiluokkien opettajat saavansa esiopetussuunnitelmasta riittävästi tukea työlleen?

4.3 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyöprosessini lähti käyntiin kun elokuussa 2012 kysyin Inarin kunnan sivistisosaston johtajalta mahdollista aihe-ehdotusta. Halusin ehdottomasti lähteä tekemään opinnäytetyötäni kotikuntani tarpeista nousevana työelämälähtöisenä kehittämistoimintana. Sivistisosaston johtaja ehdotti minulle aiheeksi esiopetusta ja koin sen itselleni sopivaksi ja mielenkiintoiseksi aiheeksi. Esiopetuksen nykytilan tarkastelu oli itselleni mielekäs aihe, sillä olen työskennellessäni Inarin kunnan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun parissa, olen joutunut pohtimaan myös esiopetukseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi esiopetus tuntui läheiseltä aiheelta sillä olin pohtinut esiopetusmahdollisuuksia oman lapseni kohdalla. Opinnäytetyön kautta sain myös mahdollisuuden kehittää itseäni sosionomina, erityisesti yhteiskunta-, palvelujärjestelmä- sekä tutkimukselliseen kehittämisosaamisen alueilla.

Tiedonhakutyöskentelyn aloitin heti aihe-ehdotuksen saatuaani. Erityistä kiinnostusta minussa herätti Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 61: Esiopetuksen laatu, joka perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon ja jonka keskeisinä arviointikohteina ovat: esiopetuksen saavutettavuus, tavoitteiden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, lasten kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytysten edistäminen sekä esiopetuksen oppimis- ja kasvuympäristön laatu (Hujala ym. 2012). Julkaisu pitää sisällään yhdeksän esiopetukseen liittyvää konkreettista kehittämis ehdotusta, joihin halusin opinnäytetyössäni tarttua. Opinnäytetyöni ideana on lähestyä näitä kehittämis ehdotuksia tuoden esille niiden taustalla olevaa teoriaa ja tutkimustulosten avulla arvioida Inarin kunnan esiopetuksen tilaa suhteessa näihin kehittämis ehdotuksiin. Uskon, että sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla uuden esiopetussuunnitelman kehittämisessä pyritään kohti Koulutuksen arviointineuvoston kehittämis ehdotuksia.

Syksyn 2012 aikana suunnittelin opinnäytetyöni alustavan rakenteen, tein tutkimuslupahakemuksen mukana olevien esiopetusluokkien rehtoreille sekä luin runsaasti kirjallisuutta esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen liittyen. Lokakuussa 2012 suunnittelin kyselylomakkeet ja keräsin aineiston Inarin kunnan esiluokanopettajilta. Halusin opinnäytetyöni aineistoksi myös päiväkodissa toimivan, juuri aloittaneen integroidun esiopetusryhmän henkilöstön kokemuksia esiopetuksen järjestämisestä, joten tein ryhmän henkilökunnalle oman kyselyn. Koin kannattavaksi myös heidän kokemuksensa kartoittamisen, sillä päiväkodin integroitu esiopetusryhmä eroaa merkittävästi kunnan muista esiopetusryhmistä. Aineistonkeruumenetelmistä kyselylomake oliärkevin, sillä pitkien välimatkojen vuoksi kaikkien esiopettajien haastattelu tai tapaaminen olisi ollut mahdollista.

Lokakuussa 2012 minulle tarjoutui mahdollisuus päästä havainnoimaan muutamia esiopetusryhmiä. Havainnoinnin suoritin tarkkailemalla opetusta, siihen aktiivisesti osallistumatta. Lopullisessa opinnäytetyössä havainnoinnin kautta saamani aineisto jäi vähän käytetyksi, sillä kyselyistä saamani aineisto oli runsasta. Olen kuitenkin hyödyntänyt havainnoinnin kautta saamaani tietoa erityisesti tutkimustulosten pohdintaosuudessa, tukemassa kirjallista aineistoani. Loppusyksystä 2012 kirjoitin opinnäytetyöni teoriapohjan ja analysoin esiopetuksen henkilöstön vastauksia. Lopullinen opinnäytetyö tulee valmistumaan maaliskuun 2013 alussa.

4.4 Tutkimusote

Tutkimusstrategia eli tutkimusote tarkoittaa tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta. Kuten tutkimusprosesseihin, myös tutkimusstrategioihin on useita eri näkökulmia ja useita erilaisia tyypittelyjä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 123–180.) Yleisimmistä tutkimusstrategioista tapaustutkimus osoittautui sopivimmaksi tämän tutkimuksen tarkoituksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 125–126).

Tapaustutkimus on empiirinen tutkimus, joka käyttää monipuolista ja monilla eri tavoilla hankittua tietoa analysoimaan tiettyä nykyistä tapahtumaa tai toimintaa tietyssä raja-

tussa ympäristössä (Yin 1987, 23). Tapaustutkimuksen kohteena on tapausten luokka, tässä opinnäytetyössä Inarin kunnan esiopettajat ryhmineen. Tapaustutkimus ei pyri edustamaan yleistettävyyttä, vaan kuvaamaan esimerkiksi yksilöitä, ryhmiä, laitoksia, yhteisöjä. Yleensä tapaustutkimuksessa on kyse asiasta tai ilmiöstä, johon vaikuttavat hyvin monet yksittäiset seikat. Tapaustutkimuksessa niistä pyritään saamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen, seikkaperäinen ja tarkka kuvaus. (Virtuaaliammattikorkeakoulu, hakupäivä 28.1.2013.)

Myös laadullinen tutkimus lähestymistapana korostaa tutkittavan kohteen kokonaisvaltaista tutkimista ja todellisen elämän kuvaamista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tutkittavan kohteen todellinen tila ennemmin kuin todentaa olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 152.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositetaan aineistonkeruumenetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät mahdollisimman hyvin esille (esim. haastattelut). Lisäksi kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti kuvaamaan tutkittavaa ryhmää. Kvalitatiivinen tutkimus toteutetaan tyypillisesti joustavasti ja tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 155.)

4.4 Aineiston hankinta

Kyselyn suunnitteluvaiheessa arvioin lomakkeen yksiselitteisyyttä ja loogisuutta pyytämällä lastentarhanopettajaa vastaamaan kyselyn ja samalla kirjoittamaan ylös mahdollisesti esille nousevia ongelmakohtia. Testauksen avulla sain hiottua avointen kysymysten lauserakenteita ja sanavalintoja paremmaksi ja tein muutaman muutoksen kyselyn ulkoasuun.

Lähetin sähköpostina esiopetukseen liittyvän kysely Inarin kunnan esiopettajille. Kyselylomakkeessa käytin avoimia kysymyksiä (liite 1). Esiluokanopettajista kyselyyn vastasi kahdeksan yhdeksästä. Toisen kyselyn tein päiväkodissa kuluvalla toimintakaudella toimivan integroidun erityisryhmän henkilökunnalle (liite 2). He vastasivat kyselyyni kaikki neljä. Täytetyt kyselyt tulivat minulle takaisin nimettöminä, näin vastaajien

anonymiteetti kyettiin takaamaan. Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä koskien esiopettajien kokemia haasteita liittyen esiopetuksen kunnalliseen opetussuunnitelmaan, esiopetuksen ryhmien rakenteeseen sekä esiopettajien kokemuksiin omasta ja työtovereiden ammattitaidosta.

Kyselytutkimuksiin perustuvaa aineistoa pidetään usein pinnallisena (Hirsjärvi ym. 2000, 182). Täytettyjen kysymyslomakkeiden perusteella voin kuitenkin sanoa, että kyselyyn vastanneet esiopettajat käyttivät vastaamiseen aikaa ja todella miettivät vastauksiaan oman esiopetusryhmänsä kannalta. Kaikki vastaajat vastasivat kyselyn kaikkiin kysymyksiin.

Havainnointi tiedonhankintamenetelmänä kohdistuu ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen, kuten esimerkiksi siihen, miten tutkittavaa ilmiötä käytetään tai miten ihmiset toimivat ilmiöön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Havainnoijan rooli voi vaihdella sen mukaan millaisia havaintoja ilmiöstä halutaan saada esiin. Havainnoija voi ottaa havainnointitilanteessa ulkopuolisen roolin, jossa hän seuraa tilannetta puuttumatta sen kulkuun, tai halutessaan tehdä osallistuvaa havainnointia, jossa toimii osana havainnoitavaa tilannetta ja yhteisöä (Jyväskylän yliopisto, hakupäivä 28.1.2013.) Havaintoja on usein vaikea yleistää, koska tutkimusongelman kannalta ei ole riittävästi evidenssiä. Lisäksi ongelmana voi olla myös tulkinnan rakentamisen ongelma. (Jyväskylän yliopisto, hakupäivä 28.1.2013.)

Opinnäytetyössäni havainnoin yhtä esiopetusryhmää kolmen päivän ajan syyskuussa 2012 sekä toista esiopetusryhmää yhden päivän ajan marraskuussa 2012. Havainnointini tavoitteena oli päästä seuraamaan esiopetuksen arkea: Pohjautuuko Inarin kunnan esiopetus leikinomaiseen varhaiskasvatukseen vai keskittykö ryhmien esiopetus kouluvalmiuksien harjoitteluun. Havainnoinnin suoritin ulkopuolisena tarkkailijana ja pyrin kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin: Oliko opetus lapsilähtöistä ja joustavaa vai mentiinkö tiukasti tuntisuunnitelman mukaisesti? Käytettiinkö opetuksessa leikkiä vain opetuksen välineenä vai oliko lapsilla mahdollisuus myös vapaaseen leikkiin? Havainnoinnin tarkoituksena oli saada tukea pääaineistona toimivan kyselyn vastauksien analysointiin sekä opinnäytetyön tutkimustulosten tarkasteluun.

4.6 Laadullisen aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysin avulla hajanainen aineisto pyritään muokkaamaan selkeäksi ja mielekkääksi. Kvalitatiivisen tutkimuksen raportointiin ei ole olemassa vakiintunutta mallia. (Taanila 2007.)

Tämän opinnäytetyöni aineistoa lähdin käsittelemään teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla. Teorialähtöisestä tutkimuksesta puhutaan silloin, kun tutkimusaineiston analyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai malliin. Aineiston analyysia ohjaa siis valmis malli ja tarkoituksena on usein tämän mallin tai teorian testaaminen uudessa yhteydessä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95 - 99.) Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on diskurssianalyysin tapaan tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Käsittelin tutkimusaineistoa teemoittelun avulla. Teemoittelussa aiheryhmiksi voidaan hahmottaa sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa. Teemoittelu analyysimenetelmänä etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, hakupäivä 28.1.2013.) Laadullisen aineiston analyysiin kuuluu olennaisena osana myös tutkimusaineiston karsiminen ja tutkimusongelmiin liittyvän tiedon poimiminen aineistosta (Tuomi & Sarajärvi, 92, 2009.)

Teemoittelun pohjana käytin Koulutuksen arviointineuvoston julkaisun 61 esiopetuksen kehittämisideoihin perustuvaa jaottelua. Ryhmittelin kyselyn vastaukset teemoittain neljään eri ryhmään, jotka koskivat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen linjausta, esiopetuksen pedagogiikkaa, esiopetuksen lapsilähtöisyyttä sekä esiopetuksen laatua ja henkilöstön verkostoitumista. Opinnäytetyön raportoinnissa näiden teemojen pohjalta on rakennettu myös tutkimustulosten käsittelyosuus. Teemoittelun yhteydessä karsin

aineistosta pois teemoihin liittymättömät vastaukset ja kommentit. Käyttämäni teemat ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen linjaus, esiopetuksen henkilöstön ammattitaito, lapsilähtöisyys sekä esiopetuksen laatu ja verkostoituminen.

4.6 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden arviointi on keskeinen osa tieteellistä tutkimusta, sillä tutkimukselle on asetettu normeja sekä arvoja, joihin sen tulee pyrkiä. Keskeisiä käsitteitä ovat perinteisesti olleet reliabiliteetti ja validiteetti (KvaliMOTV, hakupäivä 3.3.2013). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida eri tavoilla. Arvioidessa otetaan kantaa lähteiden erovaisuuksiin ja siihen mistä erot johtuvat. Kenttätyössä täytyy käyttää riittävästi aikaa tutkittaviin tutustuttaessa, kuitenkin liikaa samaistumatta. Sen lisäksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää käsittely- ja tulkintasääntöjen muodostaminen sekä niiden tarkka määrittely. (Tuomi-Gröhn, hakupäivä 3.3.2013.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen koherenssi painottuu. Seuraavien seikkojen tulisi olla analysoitu ja samalla luotettavuuden kriteerit täyttäviä myös suhteessa toisiinsa: tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan sitoumukset, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja-suhde sekä tutkimuksen raportointi. (Vilka, 140, 2007.)

Omassa tutkimuksessani aineiston keruu, analyysi ja raportointi kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Aloitin kirjoittamisen varhaisessa vaiheessa ja säilytin koko opinnäytetyöprosessin ajan useita versioita raportistani. Näin toimiessani pyrin varmistamaan että kaikki olennainen tieto säilyy muuttumattomana läpi prosessin. Samanaikaisesti pyrin tutkimuksen edetessä selostamaan itselleni, millaisia ratkaisuja tutkimuksen vaiheissa on tehty ja miksi olen päätenyt juuri näihin ratkaisuihin. Tietoperustani luotettavuutta pyrin varmistamaan käyttämällä useita lähteitä ja luotettavia julkaisijatahoja, kuten Opetus- ja kulttuuriministeriön omia julkaisuja.

Vaikka osa tutkimuksen puitteissa kyselyyn vastanneista henkilöistä oli minulle tuttuja, ei tutkija-tiedonantaja suhteessa ollut tutkimuksen eettisyyttä rikkovia piirteitä. Tämä oli osasyynä myös kyselylomakkeen valintaan aineiston keruumenetelmänä; haastattelu olisi herättänyt kysymyksiä tutkimuksen luotettavuudesta, osan haastateltavista ollessa entisiä työtovereitani tai lasteni opettajia. Kyselylomaketta käyttäessäni pystyin varmistamaan että esiluokanopettajat saivat saman kyselyn, jonka liitteenä oli kaikille yhteinen saatekirje. Jos olisin jättänyt pois vastaajista kaikki tuntemani henkilöt, olisi aineisto pienellä paikkakunnalla jäänyt suppeaksi.

Opinnäytetyön luotettavuuden riskinä on se, että nostan aineistosta esiin tulkintoja, joita haluan niistä löytyvän. Myös asiayhteydestä irrallaan olevien sitaattien käyttö tulosten tulkinnan ja pohdinnan yhteydessä voi tiedostamatta ohjata tutkimuksen johtopäätöksiä tiettyyn suuntaan. Tämän riskin pyrin välttämään kertaamalla jatkuvasti tutkimuksen suhteen tekemiäni valintoja ja kyseenalaistamalla niitä. Kyselylomakkeiden suunnittelussa pyrin muotoilemaan kysymykset sellaisiksi, että ne voisi ymmärtää vain yhdellä tavalla. Olen tutkimusta tehdessäni myös lukenut aineiston läpi useaan otteeseen ja pyrkinyt käyttämään sitaatteina kokonaisuuksia, jotka ovat yksiselitteisesti ymmärrettävissä. Aineiston teemoittelun kautta löysin yhtäläisyyksiä vastauksista ja sain tätä kautta varmuutta siihen, että olen ymmärtänyt vastaukset oikein.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Esiluokkien opettajien kysely

Esiopettajille teettämäni kyselyn mukaan kaikki koulujen tiloissa toimivat esiopettajat suunnittelevat esiluokan toimintaa pitkälti yksin. Muutama esiopettajista kertoi tekevänsä yhteistyötä rinnakkaisen esiluokan opettajan kanssa. Vain päiväkodin yhteydessä toimivan integroidun esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa mainittiin moniammatillinen yhteistyö esimerkiksi erityislastentarhanopettajan kanssa.

Kyselyssä kartoitettiin myös esiopetuksen koulumaisen opetuksen määrää, koska ennakko-oletuksena monella asiasta puhuvalla tuntuu olevan, että koulun tiloissa järjestetty esiopetus on koulumaisempaa kuin päiväkodin tiloissa järjestetty esiopetus. Koulumaisten opetustuokioiden päivittäinen määrä ja kesto vaihtelivat paljon. Päivittäisten koulumaisten opetustuokioiden määrä vaihteli ryhmäkohtaisesti yhdestä kahteen. Kyselyn mukaan eräässä ryhmässä koulumaista opetusta ei puolestaan ole lainkaan. Koulumaisten opetustuokioiden kesto vaihteli 15 minuutin ja 60 minuutin välillä.

Kaikki kyselyyn vastanneet esiluokanopettajat kertoivat käyttävänsä työnsä tukena Inarin kunnan omaa esiopetussuunnitelmaa. Suurin osa mainitsi myös valtakunnallisen esiopetussuunnitelman olevan käytössä esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Muita usein mainittuja, työtä tukevia materiaaleja olivat opettajan oppaat sekä internetistä löydetyt ideat. Myös ympäristöstä ja lasten mielenkiinnon kohteista koettiin olevan hyötyä toiminnan suunnittelussa.

Kysyttäessä opetusryhmän haasteista suurin osa esiopettajista nosti tavalla tai toisella esiin resurssipulan. Yhdysluokkien opettajat kokivat haastavaksi usean eri luokkatason oppilaiden samanaikaisen ohjauksen ja kaikkien oppilaiden riittävän tukemisen. Lisäksi esille nousi erityislasten vaatimaan tehtävien porrastamiseen kuluva aika ja ohjaus. Toisaalta ryhmien heterogeenisyys nähtiin myös vahvuutena: lapset oppivat toisiltaan ja pääsevät harjoittelemaan sosiaalisia taitoja.

Kyselyssä selvitettiin kokevatko esiluokkien opettajat saavansa riittävästi tukea työleen. Vain yksi vastaajista koki tuen olevan riittävää. Kaksi vastaajista koki tarvitsevan täydennyskoulutusta liittyen varhaiskasvatukseen tai erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelyyn. Kaksi esiluokanopettajaa toivoi esiopettajien toimivampaa yhteistyötä, ideoiden vaihtamisen sekä pedagogisen keskustelun merkeissä. Myös avustajien tarve tuotiin muutamassa vastauksessa esille. Lisäksi kehittämisehdotuksina mainittiin varhaiskasvatussuunnitelman jalostaminen myös esiopetuksen käyttöön, tietopainotteisuuden vähentäminen sekä saamenkielisen opetusmateriaalin hankinta.

5.2 Integroidun esiopetusryhmän henkilöstön kysely

Inarin kunnan esiopetusryhmistä vain kaksi yhdeksästä sijaitsee päiväkodin tiloissa. Valtakunnallisella tasolla puolestaan 2/3 esiopetuksesta tapahtuu päivähoidon yhteydessä. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 19.) Inarin kunnassa yksi päiväkodin yhteydessä toimivista esiopetusluokista on integroitu ja ryhmän lapsista kaikki ovat erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Integroidun esiopetusryhmän henkilöstöön kuuluu kaksi lastenhoitajaa, ryhmäavustaja sekä lastentarhanopettaja. Kyselyyni integroidun esiopetusryhmän toiminnasta he vastasivat kaikki neljä. Integroitu esiopetusryhmä aloitti toimintansa nykyisellä kokoonpanolla syksyllä 2012, joten kysely teetettiin hyvin pian ryhmän muodostumisen jälkeen. Integroidun erityisryhmän toimintamallia ei myöskään aiemmin ole ollut Inarin kunnassa käytössä.

Integroidun esiopetusryhmän kyselyssä kysyttiin muun muassa henkilöstön aiemmasta kokemuksesta erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelystä sekä henkilöstön kokemuksista omaan ammattitaitoonsa liittyen. Suurin osa ryhmän henkilökunnasta kertoi omaavansa vähintään jonkin verran kokemusta erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelystä mutta vain puolet vastasi kokevansa taitonsa riittäväksi erityisessä esikouluryhmässä työskentelyyn. Integroidun esiopetusryhmän henkilökunnan lukumäärään oltiin toteuttamieni kyselyiden mukaan tyytyväisiä ja muun henkilökunnan osaamistasoon melko tyytyväisiä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mielestäni seuraava kehittämissuositus osoittaa opinnäytetyöni olevan hyvinkin ajankohtainen: ”Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää esiopetuksen laadun tutkimus- ja kehittämisprojektin, joka kohdistuu käytettäviin käsitteisiin, opetussuunnitelmalliseen ja käytännölliseen jatkumoon varhaiskasvatuksesta perusopetukseen sekä esiopetuksen laatukriteerien laadintaan.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 102.) Tässä luvussa olen linkittänyt toisiinsa Koulutusneuvoston arviointijulkaisussa 61 esille nousevat esiopetuksen kehittämishaasteet sekä Inarin kunnan esiopettajien kyselyissä esille nousseet, koetut kunnalliset esiopetuksen haasteet. Esiopettajille sekä integroidun esiopetusryhmän henkilöstölle teettämäni kyselyn vastaukset on ryhmitelty Kouluneuvoston arviointijulkaisun 61 esille nostamiin aihe-alueisiin, eli vastaukset on teemoiteltu. Käyttämäni teemat ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen linjaus, esiopetuksen pedagogiikka ja henkilöstön ammattitaito, lapsilähtöisyys sekä esiopetuksen laatu ja verkostoituminen. Myös havainnoinnin kautta saatua aineistoa on käytetty tukemaan kyselyihin pohjautuvaa aineistoa.

6.1 Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen linjaus

Esiopetuksen aseman tekee haastavaksi se, että on epäselvää kuuluuko esiopetus osaksi varhaiskasvatusta vai perusopetusta ja onko varhaiskasvatus osa opetusjärjestelmää. (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 96.) Esiopetuksen dilemmaa on konkretisoitu muun muassa seuraavasti: ”Sovitaanko että käytetään sanaa esiopetus esikoulun sijaan, koska meillä ei ole olemassa esikoulujärjestelmää... Entä miten kutsua lastentarhanopettajaa, joka toimii esiopetuksessa?” (Liimola 2012, 5.) Koulutuksen arviointineuvoston kehittämissuosituksissa todetaankin seuraavasti: ”Esiopetuksen hallinnollinen asema varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välissä on selkiytettävä säädöksin, opetussuunnitelmallisesti sekä kansallisen ohjauksen ja kehittämisen tukitoimilla.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 97.)

Esiopetuksen paikka varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä on siis valtakunnallisella tasolla epäselvä. Myös Inarin kunnassa kaivattaisiin yhtenäistä linjaa siihen, onko esikoulu varhaiskasvatusta vai osa perusopetusta. Kunnan sisäisissä käytänteissä on eroavaisuuksia: Päiväkotien esiopetusryhmissä osa esikoululaisista nukkuu päiväunet, koulujen tiloissa sijaitsevilla esiopetusryhmissä arki on puolestaan jo hyvin koulunomaista. Eräs esikouluopettaja kirjoittaa kyselyssä asiasta seuraavasti:

”On hyvä, että meneillään olevassa koulutuksessa pyritään yhdessä kehittämään Inarin kunnan kouluja. Tavoitteena on yhdessä suunnitella ja jakaa toimivia käytäntöjä.”

Inarin kunnassa tulisikin mielestäni mahdollisimman nopeasti muodostaa esiopetus-suunnitelman tekoon työryhmä, joka voisi käynnistää toimintansa kutsumalla kunnan esiopettajat ja pedagogisen johdon yhteiseen työpajapäivään, jossa luotaisiin yhteiset linjaukset kunnan esiopetukselle. Yhteisten linjausten pohjalta työryhmä tekisi uuden esiopetussuunnitelman, jota opettajat käyttäisivät oppaanaan opetuksen suunnittelussa.

Uuden kunnallisen esiopetussuunnitelman yhtenä tärkeimmistä tavoitteista pitäisin ammattitaidon vahvistamista viimeisimpien tutkimustulosten mukaisista lasten oppimistavoista ja mahdollisista rajoitteista sekä esiopetushenkilöstön kyvystä lapsilähtöisesti eriyttää opetusta ryhmässään. Tehtävä on vaativa, mutta käytännön tasolle menevän kunnallisen esiopetussuunnitelman ja järkevän resurssien kohdentamisen avulla mahdollista.

Koulutuksen arviointineuvoston kehittämissuhteissa käsitellään esiopetuksen pedagogisia käytäntöjä. Ensimmäisen mukaan: ”Esiopetuksen pedagogisia käytäntöjä on päivitettävä alan uusimpaan tietoon ja oppimiskäsitykseen perustuen perus- ja täydennyskoulutuksessa sekä esiopetuksen järjestäjien ja esiopetusyksiköiden omassa kehittämistoiminnassa.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 61. 2012, 98.) Pedagogiikkaa koskee myös seuraava kehittämissuhteus: ”Laadunhallinta ja -arviointi on vakiinnutettava esiopetuksessa pedagogisen kehittämistyön yhdeksi peruslähtökohdaksi. Pedagoginen johtajuus on avattava ilmiönä, tahtotilana, esimiestyönä ja toimintaprosessien kautta, ja lisäksi sitä varten on osoitettava aikaresurssi. Lisäksi on

suunniteltava pitkäaikainen osaamisen kehittämisohjelma, jonka avulla johtamisosaamista jatkuvasti ylläpidetään ja parannetaan.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 18.)

6.2 Esiopetuksen henkilöstön ammattitaito

Kyselyn perusteella Inarin kunnan esiopettajat olivat henkilökunnan lukumäärään tyytyväisiä ja henkilökunnan osaamistasoon melko tyytyväisiä. Integroidun erityisryhmän henkilöstö toi esille huomattavasti enemmän omaa ja työtovereiden osaamista koskevia seikkoja kuin muiden esiopetusryhmien opettajat. Osaamisentasoa kommentoitiin muun muassa seuraavasti:

”Meillä on yksi lastenhoitaja kenellä on mahtava tietämys ja ollut paljon erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa.”

”Itse ainakin tarvitsisin enemmän koulutusta erityislusten ohjaamiseen, avustamiseen mm. tukiviittomia yms.”

”Tukea, tietoa ja ohjausta saan puhe- ja fysioterapeutilta, keltolta, esimieheltä ja lastentarhanopelta. Konsulttiapua saan puhevammaisten tulkkipalvelusta.”

”Tukea ja ohjausta saa kysyttäessä riittävästi.”

Pedagogisen johdon tulisi ottaa opetushenkilöstön ammattitaito käyttöön ja kunnassa tulisi yhteistyöllä linjata erityistä tukea tarvitsevien lasten sijoittaminen opetusryhmiin. Yhteisten linjausten pohjalta pystytään varmistamaan lasten tarpeisiin nähden riittävä määrä ammattitaitoista henkilökuntaa. Erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla on huomioitava sekä fyysiseltä kehitykseltään että kognitiivisilta taidoiltaan poikkeavat sekä käytöshäiriöiset että erityislahjakkaat lapset.

Oman haasteensa esiopetuksen kokonaiskehittämiselle tuo kysymys erityistä tukea tarvitsevien lasten oppimispolkujen varhaisesta suunnittelusta ja joustavasta toteuttamisesta.

ta. Kunnan opetustoimessa on ammattitaitoista henkilökuntaa, mutta resurssien pitää olla riittäviä, jotta opetus pystytään toteuttamaan laadukkaasti. Esimerkiksi avustajien määrä ja sijoittaminen pitäisi olla pedagogisen johdon (sivistyslautakunta, sivistystoimen johtaja, rehtorit) vastuulla, mutta yhteistyössä lapset tuntevien opetustyötä tekevien kanssa mietittyä.

6.3 Lapsilähtöisyys

Pedagogiikan kehittämisen rinnalla kehittämissuunnitelmissa nousee vahvasti esille lapsilähtöisten toimintatapojen edistäminen: ”Esiopettajien pedagogista tietoisuutta on vahvistettava peruskoulutuksen, kehittämissuunnitelmien, täydennyskoulutuksen ja pedagogisen johtamisen avulla. Pedagogisen tietoisuuden kannalta lapsilähtöisyyden konkretisoiminen on avainasia käytännön toiminnassa.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 18.)

Myös lapsilähtöisyyden osalta Inarin kunnassa esille nousee koulussa sijaitsevien esiopetusryhmien ero päiväkodin vastaaviin. On ilmeistä, että esikoululainen on aivan eri asemassa 14 esikoululaisen ryhmässä kuin yhdysluokassa, jossa on ainoana esikoululaisena perusopetuksen oppilaiden kanssa. Koulun tiloissa toimivan esiluokan opettaja toteaa kyselyssä:

”Inarin kunnan esiopetussuunnitelma on mielestäni liian tietopainotteinen. Mielestäni olisi hyvä, että olisi enemmän mahdollisuuksia käydä esikoulua muuallakin kuin koululla. Esikoulun tavoitteena pitäisi olla mielestäni sosiaalisten taitojen, tunnetaitojen kehittäminen erilaisten menetelmien avulla.”

Havainnoin kahta esiopetusryhmää yhteensä neljän päivän ajan. Näkemäni mukaan toiminta oli hyvin lapsilähtöistä ja kyseisessä ryhmässä olevan esikoululaisen äitinä olin hyvin tyytyväinen lapseni esiopetuksen toteutumiseen. Esimerkkeinä lapsilähtöisyydestä: oppilaan kotoaan tuomaa ”Tieteen kuvalehti” -julkaisua tutkittiin koulupäivän aikana

useaan otteeseen, oppilaan kiinnostus paperitaitteluun herätti kiinnostuksen myös muissa oppilaissa ja koulupäivästä käytettiin spontaanisti osa kyseisen taittelun harjoitteluun.

Lapsilähtöisyys nousee esille toisessakin Opetushallituksen kehittämissuosituksessa: ”Lapsen oppimispolun eheä jatkumo on turvattava kansallisin ja paikallisin opetussuunnitelmaratkaisuin ja tukitoimin varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. Oppimispolun nivelvaiheissa ei voi olla jyrkkiä eroja eri oppiasteiden tavoitteissa ja toimintakulttuureissa. Lapsen oppimispolun eheä jatkumo edellyttää myös alkuopetuksen lapsilähtöisyyden toimintamallien uudelleen tarkastelua lapsen iän ja kehitystarpeiden pohjalta, jotta joustavuus toteutuisi pedagogiikan keinoin.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 18.)

Toimintakaudella 2012–13 Ivalon päiväkodissa toimii integroitu erityisryhmä. Esiopetusryhmän opettajien kyselyssä vastattiin mm.

”Erityistä tukea tarvitsevat tulee huomioida ja se onkin nyt mennyt mukavasti.”

Työskentelin päiväkodissa, keväällä 2012, jolloin tulevista esiopetusryhmistä keskusteltiin. Minulle jäi kuva, että erityistä tukea tarvitsevien lasten sijoittaminen esiopetusryhmiin kaipaisi kuntatasolla enemmän yhteistyöverkoston keskinäistä keskustelua pedagogisista linjauksista. Kyseisessä integroidussa erityisryhmässä olevien erityistä tukea tarvitsevien lasten siirtyminen perusopetukseen tulisi olla hyvin suunniteltu ja hyvin perusteltu. Tarvittaisiin linjauksia erityistä tukea tarvitsevien lasten sijoittamisesta opetusryhmiin. Päivähoidon siirtyminen sivistystoimen alaisuuteen vuoden 2013 luo tälle työlle hyvät edellytykset.

Oman ulottuvuutensa Inarin kunnan esiopetukseen tuovat saamelaiset kielivähemmistönä, ryhmien vaihtelevaan rakenteeseen sekä hajanainen maantieteellinen sijainti. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2000, 18) mukaan saamenkielisen esiopetuksen tulee toiminnallaan vahvistaa ja edistää lasten saamelaista identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Lapselle tulee kasvatuksen ja opetuksen avulla antaa mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Mielestäni tämä tulisi kirjoittaa kunnallisessa opetussuun-

nitelmassa tarkemmin auki, jotta teorian ja käytännön periaatteet lapsilähtöisyydestä saataisiin yhtenäistettyä. Uutta opetussuunnitelmaa laatiessa tulisi myös pohtia, vaarantaako saamelaisen identiteetin ja kulttuuritietoisuuden vaaliminen lapsen tunnetta yhteenkuuluvuudesta; oman kulttuurin vaaliminen tulisi tapahtua niin, että lapsi voi kokea myös olevansa yksi esikoululainen muiden joukossa.

6.4 Esiopetuksen laatu ja verkostoituminen

Esiopetuksen parissa työskentelevien verkostoitumista ja työtehtävien jakoa Opetusministeriön kehittämisehdotuksissa käsitellään seuraavasti: ”Esiopetuksen laadun ohjausjärjestelmän vastuut ja roolit on määriteltävä selkeämmin. Kyse on ohjausjärjestelmän ketjun toimivuudesta eli siitä, mikä taho vastaa ja miten toimintaympäristöstä ja -edellytyksistä, itse toiminnasta (suunnittelu, toiminta, arviointi, kehittäminen) ja toiminnan tuloksista valtakunnan tasolla, kunnissa ja opetusyksiköissä.” (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 61. 2012, 17.)

Inarin kunnassa ohjausjärjestelmän toimivuuden haaste on esiopetusryhmien hajanainen maantieteellinen sijainti ja ryhmien erityispiirteet, kuten yhdysluokka, jossa on myös perusopetuksen oppilaita sekä saamelaisia lapsia kieli- ja kulttuurivähemmistönä. Kunnan jokainen esiopetusryhmä on ainutlaatuinen, joten esikouluopettajien vastuulle jää itse opetuksen lisäksi paljon suunnitteluun ja toiminnan arviointiin liittyviä tehtäviä. Esiopetuksen järjestämistä ja työtehtävien organisointia oli kommentoitu paljon myös kyselyissä ja on selvää että Inarin kunnan esiluokanopettajat kaipaavat toimivampaa verkkoitumista kolleegoihinsa:

”Olisi mukavaa, jos olisi toinen opettaja suunnittelemassa alkuopetuksen järjestämistä koulussa.”

”Opejenkin kesken voisi olla tapaamisia.”

”...mukavaa olisi tehdä yhteistyötä Inarin muiden esiopetusryhmien kanssa. Voisi saada jopa uusia ideoita ja pedagogista keskustelua saattaisi syntyä. Tietäsi mitä muut tekevät.”

”Yhteistyötä lisää ja resursseja siihen, kiitos! Ehkäpä se toteutuukin, kun siirrymme sivistystoimen alle.”

Toisaalta pienillä esiopetusryhmillä on myös omat vahvuutensa. Koulutuksen arviointineuvoston mukaan huoltajien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lasten hyvinvointiin ja oppimiseen sekä huoltajien tietoisuutta näistä tulisi lisätä (Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. 2012, 18). Tähän liittyviä kehitystoiveita ei esiopettajien vastauksissa noussut kertaakaan esille. Pienten ja tiiviiden esiopetusryhmien ansiosta vanhemmat ja opettajat ovat päivittäin yhteydessä toisiinsa ja usein tuntevat toisensa myös esiopetuksen ulkopuolelta. Voidaankin sanoa, että yksi Inarin kunnan esiopetuksen vahvuuksista on tiivis yhteistyö vanhempien ja esiopetuksen henkilökunnan välillä

Toimintaedellytysten luominen on tärkeässä roolissa opetustoimen laadun ylläpitämisessä. Vuosituhannen alussa remontoitujen päiväkodin esiopetusryhmä jää jakotiloiltaan ja toimivuudeltaan selvästi jälkeen 1950-luvuilla rakennetuissa vanhoissa asuntolarakennuksissa toimivista esiopetustiloista. Taas nousee esiin kysymys kokonaisuussuunnittelusta. Olisiko järkevää keskittää ainakin osa erityistä tukea tarvitsevista lapsista tiloihin, jotka mitoituksiltaan vastaavat erityistarpeisiin (helppokulkuisuus, lepomahdollisuus, tilaa opetuksen eriyttämiseen)?

7 POHDINTA

Oma taustani sosiaalialan työntekijänä näkyy opinnäytetyön painottumisena lapsen sosiaaliseen kasvuun, mikä nähdäkseni luo lähtökohdan kognitiivisten taitojen kehittymiselle. Valitsin kyseisen aiheen, koska opiskellessani varhaiskasvatusta aloin pohdiskella ajatusta lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja kuinka sen tulisi olla yhtä tasokasta joka päiväkodissa. Kun sivistystoimenjohtaja esitti tutkimusaiheeksi esikoulua, se tuntui luontevalta, varsinkin kun olin juuri miettinyt oman lapseni kohdalla parasta mahdollista esiopetuspaikkaa hänen tarpeisiinsa nähden. Koska toivon työlistyväni valmistuttuani Inarin kuntaan, halusin myös perehtyä kunnan moninaiseen varhaiskasvatustarjontaan.

Sosionomi (AMK) – tutkinnon yleisten kompetenssien (Sosiaalialan AMK-verkosto, 2010) mukaisesti koen opinnäytetyöni edistäneen osaamistani laaja-alaisesti. Opinnäytetyötyöskentelyni on tukenut erityisesti sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamistani. Opinnäytetyöprosessin aikana olen tutustunut tarkasti esiopetukseen liittyvään lainsäädäntöön ja voimassa oleviin linjauksiin sekä uuden hallitusohjelman mukanaan tuomiin mahdollisiin muutoksiin esiopetusjärjestelmässä.

Opinnäytetyöni puitteissa olen analysoinut esiopetukseen liittyviä rakenteita ja prosesseja alueellisella tasolla ja suhteuttanut alueellisen tason rakenteita onnistuneesti valtakunnallisiin linjauksiin. Opinnäytetyölläni olen pyrkinyt osaltani yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tutkimalla ja tuomalla esille asioita, jotka saattaisivat kunnan esiopetuksen murrosvaiheessa jäädä huomioimatta. Opinnäytetyöni tukee esiluokkien opetushenkilöstön osallistamista esiopetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Olen tyytyväinen ammatilliseen kehitykseeni opinnäytetyötyöskentelyni aikana ja koen saaneeni lisää ammattitaitoa alueille, joissa sitä tarvitsin. Asiakastyön osaamisesta minulla on runsaasti työn kautta hankittua kokemusta ja koen sen olevan vahvuuteni sosionomina. Johtamisosaamista olen puolestaan hankkinut yrittäjyyden sekä lähiesimiehenä työskentelyn kautta. Ajatuksena opinnäytetyöni aiheen valinnassa oli päästä kehittämään yhteiskuntaosaamiseen, palvelujärjestelmäosaamiseen sekä tutkimuksellisen

kehittämisaamiseen liittyviä taitojani. Tähän aihe antoi oivat edellytykset ja koenkin kehittyneeni sosionomina erityisesti näiden kompetenssien suhteen.

LÄHTEET

Hakkarainen, Pentti 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. PS -kustannus. Jyväskylä.

Hakkarainen, Pentti 2008. Kehitys arkikäsitteenä ja tieteessä. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Sanoma Pro. WSOY. Helsinki.

Hakkarainen, Pentti 2008. Leikki ja leikin ohjaus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja – kehitykseen. Sanoma Pro. WSOY. Helsinki.

Halenius, Outi & Suhonen, Eira 2006. Toimintaan sitoutuneisuuden arviointi leikki-ikäisellä lapsella. Teoksessa Kontu & Suhonen toim. Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Yliopistopaino. Helsinki.

Heinämäki, Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus oppaita 58. Gummerus. Saarijärvi.

Heikka, Johanna & Hujala, Eeva 2008. Varhaiskasvatuksen johtajuuden toimivuus opetustoimessa. Teoksessa: Hujala & Fonsén & Heikka (toim.) Varhaiskasvatuksen johtajuuden ytimessä – tutkimuksen ja käytännön puheenvuoroja. Tampereen yliopisto: Varhaiskasvatuksen yksikkö.

Helenius, Aili 2008. Lapset ryhmässä. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Sanoma Pro. WSOY. Helsinki.

Helenius, Aili & Korhonen, Riitta (toim.) 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Sanoma Pro. WSOY. Helsinki.

Hujala, Eeva 2002. Uudistuva esiopetus. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hujala, Eeva & Backlund-Smulter, Therese & Koivisto, Päivi & Parkkinen, Hely & Kärkkäinen, Anna-Mari. 2003. Leikki esiopetuksessa. Kasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutuslaitos.

Jakkula, Kaija 2008. Ensimmäiset vuodet luovat lapsen kehityksen perustan. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. 2008. Sanoma Pro. WSOY. Helsinki.

Liimola, Anne 2012. Pedagogista tietoisuutta on lisättävä. Pääkirjoitus. Lastentarha 4/12. Helsinki.

Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto. 2010. Vantaa.

Määttä, Paula & Rantala, Paula 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. PS-kustannus. Juva.

Rusanen, Erja 2008. Esiopetus lapsen silmin. Tutkimus kokemuksesta, tiedon transferoitumisesta ja metatietoisuudesta. Yliopistopaino. Helsinki.

Seretin, Leena 2012. Esiopetus kuin tilkkutäkki. Lastentarha 4/12. Helsinki.

Suhonen, Eira 2006. Elämää lähiöpäiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Teoksessa Kontu & Suhonen toim. Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Yliopistopaino. Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus oppaita 56. Gummerus kirjapaino. Vaajakoski.

Viitala, Riitta 2004. Ideologisia ja pedagogisia lähtökohtia erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimittaessa. Teoksessa Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta. WSOY. Juva.

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet. Tammi.

Helsinki.

Yin, R.K. 1987. Case Study Research. Design and Methods. Beverly Hills, Cal.: Sage Publications.

INTERNETLÄHTEET:

Inarin kunta. Tilastotietoa Inarin kunnasta. Verkkójulkaisu. www.inari.fi/fi/inari-info/tilastotietoa.html Viitattu 16.12.2012

Jyväskylän yliopisto. Aineistonhankintamenetelmät: Havainnointi eli observointi. Verkkójulkaisu.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankinta/menetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe> luettu 3.2.2013

KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Luotettavuus. Tampere:

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> luettu 3.3.2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Perusopetuksen laatukriteerit. Verkkójulkaisu

www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/perusopetuksen_laatukriteerit.html?lang=fi&extra_locale=fi luettu 12.12.2012

Perusopetuslaki 1998 www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628 (Luettu 3.11.2012)

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV -

Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkójulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>. Viitattu 28.1.2013

Sarakorpi, Hanna & Suortti, Outi & Niemelä, Tarja & Kuronen, Ilpo & Knubb-Manninen, Gunnel & Smeds-Nylund, Ann-Sofie & Hietala, Risto & Korkeakoski, Esko. 2012. Esiopetuksen laatu. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61. Jyväskylä. ISSN 1795-0163 (verkkójulkaisu, pdf). www.edev.fi/img/portal/1354/julkaisu_61.pdf. (Luettu 19.11.2012)

Salovaara, Hanna. 2004. Käsitehakemisto: pedagogiikka. Suomen virtuaaliyliopisto.
http://oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_8/kasitehakemisto.htm luettu 12.12.2012.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Julkaisuja 2002:29.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/julkaisu0209.htm> luettu 12.12.2012.

Sodankylän kunta. Perustietoa Sodankylästä. Verkkojulkaisu.
www.sodankyla.fi/index.php?sivu=perustiedot luettu 16.12.2012

Taanila, Anja. 2007. Laadullisen aineiston analyysi. Luentomateriaali. Oulun yliopisto.
http://kelo.oulu.fi/jatkokoulutus/AT_Laadullisen_aineiston_analyysi_170407.pdf luettu 3.2.2013

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Varhaiskasvatus. Verkkojulkaisu.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut luettu 27.1.2013

Tuomi-Gröhn, T. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Luentomateriaali. Helsinki: Helsingin yliopisto.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/palojoki/OPETUS/kvali/luotettavuustepaluento.pdf> luettu 3.3.2013

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Case-tutkimus. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.1.2013
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348546586/1194356433452.html>

Pihkala, Jussi. 2013. Ajankohtaista yleissivistävässä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
[http://www.laaninhallitus.fi/lh/oulu/siv/home.nsf/files/7FAF5048E6FAC659C2257B090048EF90/\\$file/Jussi%20Pihkala.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/oulu/siv/home.nsf/files/7FAF5048E6FAC659C2257B090048EF90/$file/Jussi%20Pihkala.pdf) luettu 3.3.2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Ministeriö käynnistää selvityksen esiopetuksen

muuttamisesta velvoittavaksi. Verkkouutinen.

http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2013/01/esiopetuksen_velvoittavuus.html

luettu 1.3.2013.

SÄHKÖPOSTILÄHTEET:

Aikio, Tarja Inarin ala-asteen toimistosihteeri. Esiopetusryhmän oppilasmäärä.

22.11.2012

Kyrö, Satu Inarin kunnan sivistysosaston hallintosihteeri 2012. Inarin kunnan esiluokkalaisten määrä ja esiopetusryhmiin osallistumisprosentti. 27.09.2012 ja

22.11.2012

Ollila, Ritva Sodankylän sivistysosaston toimistosihteeri 2012. Sodankylän

esiopetusryhmien määrä. 13.12.2012

Vakkamaa, Jouko Hyvinkään kaupungin perusopetuksen johtaja 2012.

Leikkiperustaisten opetussuunnitelmien käyttö Hyvinkään kaupungin 4-8-vuotiaiden opetusryhmissä. 13.12.2012

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomakkeen saatekirje esiopettajille

Hyvä esikoulun opettaja!

Olen varhaiskasvatuksen aikuisopiskelija Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä Inarin kunnan esiopetuksen kehittämistarpeita suhteessa Opetus- ja kulttuuriministeriön suositukseen esiopetuksen järjestämisestä ja laadusta.

Tavoitteenani on kerätä aineisto syksyllä 2012 kaikilta Inarin kunnassa esiopetuksen parissa työskenteleviltä. Aineistonkeruun tulen toteuttamaan esiopettajille suunnattuna kyselynä ja havainnoimalla muutamia esiopetusryhmiä.

Tutkimuksen onnistumiseksi tarvitsen mahdollisimman laajan aineiston, joka pohjaa Teidän esiopetuksen henkilöstön vastauksiin ja kommentteihin Inarin kunnan esiopetuksen tilasta. Tutkimukseni tulokset tulen aikanaan esittämään siten, etteivät yksittäiset esiopetuspaikat tai esiopettajat ole niistä tunnistettavissa.

Kiitos vaivannäöstä!

Yhteistyöterveisin

Heli Portti

Liite 2: Kysely esiluokanopettajille ja muulle esiopetuksen henkilöstölle

KYSELY INARIN KUNNAN ESIOPETUKSEN HENKILÖSTÖLLE

1. Mikä on koulutuksesi ?

2. Montako vuotta olet toiminut opettajana / esiluokanopettajana ?

3. Minkälainen esiopetusryhmäsi on ? (esim 14 esikoululaista ja opettaja, yhdysluokka jossa x eskaria y tokaluokkalaista + avustaja + opettaja)

4. Onko ryhmässäsi erityistä tukea tarvitsevia lapsia, jos kyllä, niin montako ?

5. Suunnitteletko toiminnan yksin, jos et, niin kenen kanssa ja kuinka pitkäksi ajanjaksoksi kerrallaan ?

6. Mitä materiaaleja käytät opetuksen suunnittelun apuna ? (esim. Inarin kunnan esiopetussuunnitelma, opettajan opas..)

7. Mitä haasteita / pulmia / ongelmia näet / koet esiopetusryhmässäsi ?

8. Mikä mielestäsi on opetusryhmäsi vahvuus ?

9. Koetko saavasi riittävästi tukea työssäsi ? Jos vastasit et, mitä kaipaisit lisää ?

10. Miten mielestäsi koulussasi toteutuu siirtyminen päivähoidosta / kotoa esikouluun ja esiluokalta ensimmäiselle luokalle ? (esim. tulisiko herkemmin myöhäistää / aikais-
taa koulun alkua, suunnitella opetusryhmät eri lailla)

11. Mitä kehittämisideoita tai muita ajatuksia Inarin kunnan esiopetukseen liittyen haluaisit tuoda esille ?

12. Kuinka paljon päivän ohjelmaan kuuluu pulpetissa / pöydän ääressä olemista ?

Liite 3: Kysely integroidun ryhmän henkilöstölle

KYSELYLOMAKE PÄIVÄKOTIRYHMÄN TOIMINTAVUODESTA 2012-2013

Päivämäärä _____

Ammattinimikkeesi _____

1. Onko sinulla aiempaa kokemusta työskentelystä erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa ?

- paljon
- jonkin verran
- ei lainkaan

2. Koetko omaavasi riittävät taidot erityistä tukea tarvitsevien lasten esikouluryhmässä työskentelyyn ?

- kyllä
- en
- en ole varma

3. Koetko saavasi työssäsi tarvittaessa riittävästi tukea / tietoa / ohjausta ?

4. Mitä ennakko-oletuksia / ajatuksi sinulla on ko. esikouluryhmän suhteen tulevana toimintakautena ja omaan rooliisi siinä ?

5. Oletko tyytyväinen henkilökunnan lukumäärään ko ryhmässä ?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

6. Oletko tyytyväinen henkilökunnan osaamistasoon kyseessäolevassa ryhmässä ?

- kyllä
- en
- en ole varma

7. Jos vastasit ”en ole”, minkälaista osaamista kaipaisit ryhmään ?
